

PYHÄJOKI

Kohteen nimi: Ylitalo 1000 00 6555

Määrittely ja mj-luokka: Historiallisen ajan hautapaikka

Peruskartta: 2432 02 YPPÄRI

Koordinaatit: $p = 7148\ 064$, $i = 3360\ 886$, $z = n. 5 - 7,5$
 $x = 7144\ 90$, $y = 2505\ 53$, $z = n. 5 - 7,5$

Kylä ja alue: Yppäri

Tila: Ylitalo 625-406-0004-0041

Omistaja : Teuvo Anttila
Heikkiläntanhua 50
Yppäri

Kohde sijaitsee Pyhäjoen kirkosta n. 10 km lounaaseen Yppärinjoen etelärannalla, joen ja valtatie (8) risteyskohdasta n. 600 metriä kaakkoon. Alue on tasaista hiekkaista viljelysmaata jokivarren vanhojen talojen pihapiirien lomassa.

Kohde tarkastettiin Museoviraston Marianna Niukkasen pyynnöstä allekirjoittaneen toimesta 14.6.2006. Niukkanen oli saanut 7.6.2006 puhelinilmoituksen maatöiden yhteydessä esille tulleista ihmisluista. Luut olivat tulleet esiin, kun traktorin perälanalla oli paikalta siirretty pintamaita kohteen länsipuolella olleen ojan täytteeksi. Asiasta ilmoitti joen pohjoispuolella olevan Mattilan omistaja Eero Pisilä, jolla maat ovat vuokralla ja jonka poika löydön oli tehnyt.

Löytökohta on pellon reunan ja joen välissä olevalla muutaman metrin levyisellä suojavyöhykkeellä, jonka pintaa oli kuorittu arviolta 1,5 – 2 aarin alalta. Kohta sijaitsee täytetyn ojan itäpuolella; ojansuun kohdalla on jokitörmässä loiva poukama. Sähkölinja kulkee joen yli löytöpaikan itäpuolella 15 – 20 metrin päässä. Joenrannan suojavyöhyke on heinällä. Paikalle tultaessa alueella näkyi hiekan pinnassa useita ihmisluita, jotka olivat siirtyneet paikaltaan. Kolme kalloa oli nostettu suojaan viereisen sähköpylvään juureen. Luita oli esillä vajaan kymmenen metrin matkalla rannansuunnassa. Suojavyöhykkeen peltokerros oli ohuempi kuin viereisellä oraalla olleella pellolla. Ilmeisesti joentörmän vierustaa ei ole koskaan koneellisesti kynnetty. Oppaana olleiden mukaan (Eero Pisilä, hänen kaksi poikaansa sekä maanomistajan poika Tuomas Anttila) kertoivat, että viereisestä pellostä ei ole ihmisluita noussut. Koska kyseinen pelto on viljelty ja usein koneellisesti kynnetty syvemmältä kuin rantakaista, voidaan olettaa, että hautaukset eivät ulotu nykyisen pellonrajan eteläpuolelle, vaan ne on tehty aivan jokiahteeseen. Maaperä oli lähes kivetöntä. Luualueen länsilaidalla oli yksittäinen palaneiden kivien keskittymä, ilmeisesti vanha tulisijan paikka tai sitten paikalle on tuotu vanhoja kiuaskiviä tms. Lisäksi aivan jokitörmän partaalla oli muutamia kookkaampia nostannaisia, joita arveltiin pellostä nousseiksi ja nykyiselle paikalleen siirretyiksi.

Näkyvillä olleet luuta ja mainitut kallot koottiin ja haudattiin em. kookkaiden kivien viereen kaivettuun kuoppaan. Luukuoppa merkittiin paikalla olleilla kivillä niin, että sen itä- ja länsipuolella on kookkaammat kivet ja pohjois- ja eteläpuolella pienemmät kivet. Irtonaisten luiden lisäksi paikalla havaittiin paikallaan ainakin kolmen vainajan jäänteet. Ilmeisesti juuri näiden aivan lähellä pintaa, arviolta 15 – 25 cm syvyydessä alkuperäisestä maanpinnasta olleiden kallot olivat tulleet aiemmin esiin. Haudattujen lukumäärä on siis ainakin tuo kolme. Kohdetta ei enempää kaiveltu mahdollisten muiden hautausten löytämiseksi. Paikalta ei tavattu mitään esineistöä, joka olisi valottanut vainajien ikää tai alkuperää. Aluetta tasoitettiin ja se jätettiin kasvamaan umpeen.

Koska hautapaikka on aivan jokirannassa, nykysäännösten vaatimalla suojavyöhykkeellä, ei sille ole nähtävissä mitään uhkaa, jonka vuoksi paikka voisi enemmän tuhoutua. Maanomistajan pojan ja myöhemmin paikalle tulleen äitinsä kanssa sovittiin, että paikkaan ei tulla enempää kajoamaan, koska kyseessä on historiallisen ajan kiinteä muinaisjäännös

Paikallisen perimätiedon mukaan kyseessä on suomen sodan aikainen, ilmeisesti venäläisten, sotilaiden hauta. Pyhäjoen Yppärissä käytiin kahakka pääsiäislauantaina 16.4.1808 eversti J. P. Kulnevin johtamien venäläisten etujoukkojen ja Ruotsin armeijan jälkijoukkojen välillä (Suur-Pyhäjoen historia 1, s. 577). Varhaiseen kevääseen ajoittuva ajankohta selittää osaltaan, miksi hautaukset ovat niin pinnassa kuin ovat. Perimätietoa voisi ajatella vahvistavan myös kohteesta kaakkoon oleva peruskartan nimi *Hauta-ahde*, jolle tosin voi muukin selitys, esim. tervahauta tms. tarvekuoppa.

Vuoden 1785 kartta-aineiston mukaan vanha rantatie on kulkenut nykyisen 8-tien länsipuolella nykyisen kylätien mukaisesti (Aimo Kehusmaa, Pohjanmaan rantatie Pohjois-Pohjanmaalla. Inventointi, Oulu 2000). Peruskartalla (1980) johtaa lounaasta vanha tilustie jokirantaan hautapaikasta vajaat 100 metriä länteen. Samainen tieura jatkuu kylätienä joen pohjoisrannalla. Kyseessä on vanhasta maantiestä itään erkaantunut kylätie, jonka varrella on 1780-luvulla Yppärin kestikievarina toiminut Pisilän talo (Kehusmaa, s. 23). Anttiloiden mukaan on joen etelärannalla heti tien itäpuolella sijainnut *kolisko* -niminen riihi, joka on tunnettu kummittelupaikkana. Kummittelu riihiin yhteydessä liittyy usein riihissä tapahtuneeseen vainajien väliaikaiseen säilyttämiseen. Tässäkin lie kyse sellaisesta tapahtumasta. Välttämättä se ei millään tavalla liity läheiseen hautapaikkaan.

Kohde tarkastettu: 14.5.2006

Aiemmat tutkimukset: -

Diat (PPM:n kuva-arkisto):

di 6947 Pyhäjoki HA Yppäri Hauta-ahde, Suomen sodan hautapaikka jokiahteella, luulöydöt kuoritulta alueelta, idästä.

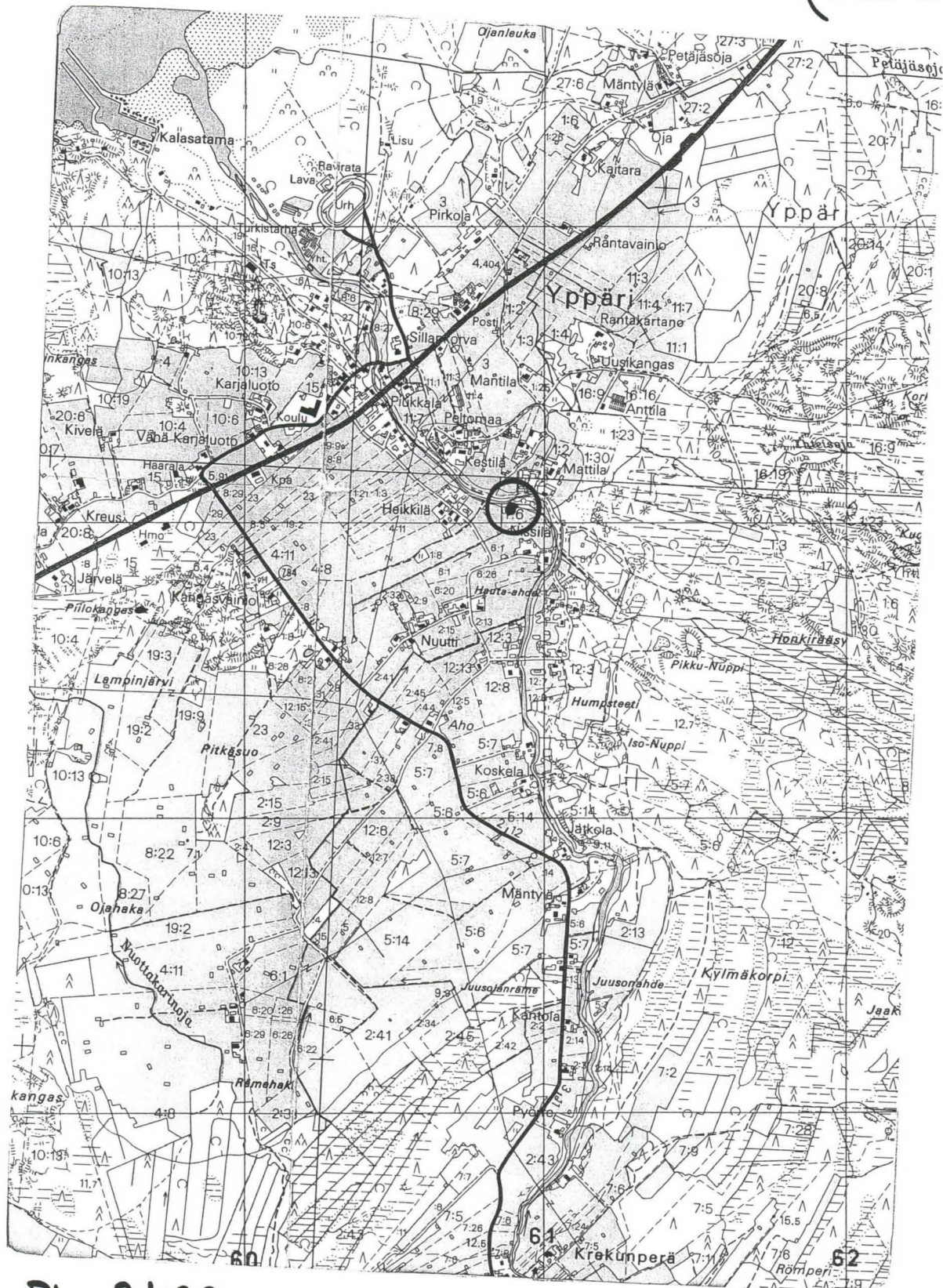
Kartta: peruskarttaote 3432 02 YPPÄRI, p. 1980.

Oulussa 21.08.2006

Mika Sarkkinen
tutkija, PPM

PYHÄJOKI hist. YPPÄRI YHTÄLO (Hauta-ahde)

PK 2432 02 YPPÄRI